

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Симеон Асенов, УНСС, катедра „Политология”,
професионално направление 3.3 „Политически науки“,

член на научно жури формирано със заповед № РД-38-772/22.12.2025 г.
на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски”,

за дисертационния труд на **Марио Донеv Русинов**
на тема:

„Политическата корупция при обществените поръчки в България като инструмент за завладяване на държавата (2009-2022)“

за присъждане на образователната и научна степен „доктор”,
в ПН 3.3 „Политически науки“

1. Актуалност и обща характеристика на дисертационния труд

Представеният за публична защита дисертационен труд изследва актуален и значим проблем за днешната българска политическа система. Извън всяко съмнение присъствието и практиките на политическа корупция са ключов фактор за влошаващото се състояние на демокрацията и публичната среда у нас по редица показатели в последните две десетилетия. Редица изследователи, международни агенции и организации аргументират и представят своите изводи и емпирични данни които потвърждават тази негативна тенденция. Последното изследване на Transparency International нарежда страната на последно място по индекс на възприятие на корупцията в Европа.

Извън това бих посочил три особености на изследвания обект, които засилват научната и практическа значимост на настоящото дисертационно изследване. Първо, политическата корупция в сферата на обществените поръчки е феномен за който лесно се говори, но в същото време много трудно се пише научно изследване. Не е случайно обстоятелството, че има много малко академични изследвания на корупцията у нас. Второ, корупцията много често е невидим и трудно установим процес, в който субектите на корупционното действие биват умело прикривани от поставени лица и други съпътстващи процеси. Тази особеност силно затруднява изследванията, защото е труден достъпът до надеждна информация, източници и документи. Необходима е много добре подбрана и

релевантна, работеща методология която да регистрира и анализира конкретни резултати и взаимовръзки за различните корупционни практики. На трето място, налице е гъвкавост и адаптивност на форми, канали, инструменти и практики по които се реализира политическата корупция при обществените поръчки. Всеки опит за пълно обхващане в едно изследване на това явление е изправено пред опасността от повърхностно представяне и ограниченост. В това отношение, намирам за истинско достойнство и безспорен успех точното обособяване на предмета на настоящото изследване – регистрация и анализ на корупционния риск и политическия фаворитизъм при обществените поръчки. Констатирам, че авторът на представената дисертация успешно отговаря на посочените особености и предизвикателства. Дисертационното изследване постига навременен и ценен научен резултат, който обогатява едно слабо проучвано направление в българската политология.

Дисертационният труд е с обем от 187 печатни страници и включва увод, четири глави заключение, библиография и приложения. Използваната литература, обхваща 141 академични и 33 онлайн източника, на български и английски език. Структурата на труда е съобразена с поставените изследователски задачи и логиката на анализа.

В увода са формулирани точно задължителните за дисертационно изследване елементи – обект, предмет, цел, задачи, хипотези, методология, структура и ограничения на работата. Основна цел на труда е да допринесе към научната литература за експлоатацията на държавните ресурси като стратегия на партиите и елитите с фокус върху корупцията в обществените поръчки като специфична форма на търсене на рента (с. 9). Основният изследователски въпрос на разработката е ясно поставен: как политическата власт структурира и възпроизвежда политическата корупция като стратегия за завладяване на държавата (state capture) и как това се проявява при обществените поръчки в България през периода 2009-2022 г.? Основната хипотеза е, че корупцията в обществените поръчки не се дължи на обективни рискови фактори, а се възпроизвежда систематично чрез смяната на политическата власт. Възпроизвеждането на политическата корупция и завладяването на държавата е стратегия за запазване и пренареждане на партиите и елитите на властови позиции.

Формулираната основна хипотеза впоследствие (в края на първа глава) е конкретизирана в две работни хипотези (с.35-36).

Хипотеза 1: Корупционните рискове в обществените поръчки в България не се обясняват чрез обективни структурни фактори, а проявяват системна зависимост от политическите цикли и особено от промените в политическата власт. В хода на изложението Хипотеза 1 е доказана с помощта на три помощни (нулеви) хипотези.

Хипотеза 1.1. - обективните фактори не оказват статистически значимо влияние върху наличието на корупционен риск.

Хипотеза 1.2. - видът и големината на Възложителя не оказват влияние върху вероятността от корупционен риск.

Хипотеза 1.3. - промените в политическата власт за периода 2009 - 2022 г. са свързани със значими изменения в състава и пазарните дялове на изпълнителите на обществени поръчки, което е индикативно за наличие на политически фаворитизъм.

Хипотеза 2: Корупционните практики се възпроизвеждат в рамките на конкурентни мрежи, включващи политически фигури, бизнес интереси и местни властови брокери.

Дисертационното изследване използва богат методологичен арсенал от теоретични подходи и емпирични методи, с цел разработване на инструментариум, подходящ за спецификата на българския пазар на обществени поръчки. Приложен е „подходът на големите данни“, който е подходящ за обработка на големи по обем емпирични данни. Аналитичната рамка комбинира количествени и качествени методи. Сред количествените са използвани индикатори за корупционен риск (те са разработени на основата на изчерпателен преглед на академични изследвания, нормативната уредба и наличните данни от регистри), проследяване на паричните потоци, индекси за сравнение на множества, мрежови подход. За тестване на част от помощните хипотези са използвани логистична регресия и клъстерен анализ. Качествените методи включват провеждане на шест полустандартизирани интервюта с подбрани респонденти, с аналитичен и практически опит, и изследване на шест казуса с обществени поръчки. Подборът на казусите е насочен към идентифициране на различни стратегии и практики за извличане и експлоатация на публични ресурси чрез обществени поръчки.

В първа глава, озаглавена „Теоретична рамка“, е анализирана еволюцията на академичния дебат за корупцията, като са представени основните теоретични школи на изследвания обект. Аргументирано е избрана концепцията за исторически

институционализъм през призмата на който корупционните практики се анализират като продукт на самите институции.

Във втора глава са описани методологията на количественото изследване за анализ на използваните и събрани от различни информационни масиви данни. Чрез преглед на различни дефиниции за корупция и нормативна база се представя операционализация на различните корупционни практики в обществените поръчки. Обоснован е изборът на индикатори за риск от корупция в обществените поръчки и процесът по изграждане на т.нар. композитни индикатори за риск от корупция чрез анализ на основните компоненти.

Трета глава е със заглавие „Резултати от емпиричното изследване“ и представя резултатите от прилагането на количествените анализи, дълбочинните интервюта и анализа на казуси. Предложен е теоретичен модел, който разширява съществуваща концепция за конкурентно мрежово завладяване. Тук е осъществено тестването и доказването на формулираните две работни хипотези (и свързаните с първата три помощни хипотези) и се правят изводи за ролята на политическите партии и елити у нас относно възпроизвеждането на политическата корупция като стратегията за завладяване на държавата.

Четвърта глава е озаглавена „Дискусия“. Целта тук е да се впишат и позиционират получените резултати и изводи от проучването в съвременния академичен дебат за корупцията. Българският случай е сравнен с по-широките модели на държавно завладяване, наблюдавани в посткомунистическите режими. В тази част се предлагат препоръки и мерки за ограничаване на корупционния натиск в областта на обществените поръчки, основани на резултатите от изследването. Задават се нови въпроси и насоки за усъвършенстване на бъдещи изследвания и политики за ограничаване на корупционните явления и практики.

В заключението са изведени коректни обобщения на извършения в дисертацията анализ. В отговор на двете работни хипотези, свързани с произхода на корупционния риск и естеството на корупционните мрежи се правят следните изводи. Първата хипотеза получава частично потвърждение. Тестването на помощна хипотеза №1.3. предоставя силни емпирични индикации за наличие на политически фаворитизъм по отношение на фирмите изпълнители на обществени поръчки. Корупционните рискове при обществените поръчки в България не се обясняват чрез обективни структурни фактори, а проявяват

системна зависимост от политическите цикли и особено от промените в политическата власт. Извършените качествени анализи на казусите и дълбочинните интервюта потвърждават убедително втората хипотеза, че корупционните практики се възпроизвеждат в рамките на конкурентно мрежово завладяване на държавата в което участват политически фигури, бизнес интереси и местни властови брокери.

2. Оценка на научните резултати и научните приноси

Представената за обсъждане дисертация е цялостен, завършен текст който има качествата на задълбочено политологично изследване на актуален проблем. Изложението е информационно наситено, с логически обвързано съдържание, което последователно постига поставената цел и свързаните с нея задачи. Резултатите от извършения анализ са проследими и доказани в направените изводи и обобщения. Дисертационният труд отразява собствените изследователски усилия на автора. Не намирам недобросъвестно използване на друго авторство, чужди тези, научни резултати или цитирание.

Общата ми научна оценка е, че представената дисертация е много добре разработена предвид зададените в увода изследователски задачи и постигнатия краен научен резултат. Обобщено бих посочил за постигнати следните резултати.

- Извършен е задълбочен преглед на теории, подходи и концепции на съвременни чужди и български автори за изследване и дефиниране на корупцията, въз основа на които е изведена релевантна теоретична рамка за проучване на политическата корупция и нейната роля за завладяване на държавата в български условия.
- Направен е сполучлив избор на точна и приложима методология, с богат набор от аналитични инструменти и широка емпирична база от данни, чрез която е извършен задълбочен количествен и качествен анализ на корупционни рискове и политически фаворитизъм при обществени поръчки.
- Проведено е мащабно емпирично изследване на обществените поръчки в България за изследвания период, чрез прилагане на няколко метода за количествен анализ, което разкрива наличие на политически фаворитизъм в разпределението на обществени поръчки.
- Разширен и приложен е теоретичен модел за захват на държавата, чрез анализ на взаимодействието между корпоративни актьори, политически партии и местни

властови брокери, които формират флуидна система на конкуриращо се мрежово завладяване.

- Извършен е качествен анализ на шест казуса (случаи) на обществени поръчки с голямо обществено значение, допълнен от проведени дълбочинни интервюта с експерти в тази сфера, чрез които са идентифицирани различни стратегии за извличане и експлоатация на публични ресурси чрез обществени поръчки.
- Аргументирано е, че завладяването на държавата в България представлява многостепенна, конкурентна система, в която захватът има състезателен, а не монополен характер. Отделните форми на държавно завладяване (политическа, икономическа, регулаторна, съдебна и медийна) функционират като взаимно подсилващи се елементи на държавния захват.

Изхождайки от съдържанието на дисертацията приемам направената от автора самооценка на научните приноси на с.25 от автореферата. Считаю, че те са коректно и точно формулирани и имат своите конкретни основания и съдържателно покритие в текста на дисертационното изследване. Съобразно своята последователност приноси №1, №2 и №4 имат приложен, а принос №3 е с теоретичен характер.

3. Оценка на автореферата и научните публикации

Изготвеният и представен автореферат е в обем 29 страници. Той отразява вярно съдържанието на дисертацията. Направени са 4 публикации по темата на дисертацията, което отговаря на изискванията за допускане до публична защита. Публикациите са реализирани в сериозни научни издания и допринасят за представяне на изследователската работа на Марио Русинов пред по-широка научна общност и заинтересован кръг читатели.

4. Бележки, препоръки и въпроси

Дисертационният труд е много добре разработен предвид заявеното в увода и постигнатите крайни научни резултати. В конструктивен дух отправям някои бележки и препоръки с оглед така представеното съдържание. Те не поставят под съмнение неговите научни достойнства и постигнатите убедителни резултати.

Констатирам някои неточности, допуснати вероятно по технически причини. В увода на дисертацията поставените задачи са шест, докато в автореферата те са седем -

с.10 (дисертация) и с. 5-6 (автореферат). При представяне профила на интервюираните респонденти също има дублиране и неточност (с.124). На редица места в текста е използвана нормативна уредба, която не е изнесена накрая в библиографията – например ЗОП, НК, Директива 2014/24/ЕС и др. Считаю, че следва да се формулира проблемно заглавие на първи параграф на трета глава, вместо директното излагане на трите помощни хипотези за заглавия. На практика в представения вид няма параграф под № 3.1. Същата бележка правя и за заглавието на последната четвърта глава. Тази глава би могла да се структурира по-точно, като съпостави постигнатите резултати с други академични изследвания и открие таблично съответните предимства и недостатъци. Препоръчвам труда да се преработи по подходящ начин и да се публикува за да намери своята практическа значимост в борбата с корупционните явления и влияния в българската социално-политическа среда.

Въпросът ми към дисертанта Русинов е: как се отнасят оценката за българската партийна система като „брокерска“ (с.33) и постигнатите резултати по отношение на двете хипотези в дисертацията, с концепцията за картелизация на партиите? Има ли и какви са разликите в това отношение между българските партии и техните аналози в другите посткомунистически режими?

5. Заключение

На основание посоченото в становището и предвид изпълнението на законовите изисквания на чл. 6 от ЗРАСРБ и чл. 27, ал. 1 от ППЗАСРБ, изразявам своята *категорична убеденост и подкрепа „за“ присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в ПН 3.3 „Политически науки“ на Марио Русинов*, за разработения от него дисертационен труд: „Политическата корупция при обществените поръчки в България като инструмент за завладяване на държавата (2009-2022)“.

София, 10.02.2026 г.

доц. д-р Симеон Асенов